ئافرەت و پیاوە ئایینیەکان دەگرن" و "هەر کە ئافرەتێ هات و سەرپۆشی خۆی لە نێوانیاندا ڕاخست هەردوو لا (مەبەستی دوو تیرەی بەشەڕهاتووە) پێك دێنەوە"١٤٤. پاشان لە چەندین شوێندا نمونە بۆ قسەکانی دەهێنێتەوە و پێگەی ئافرەتی کورد بەرز دەنرخێنێ، لەوانە: ژنی کورد وا پیشاندەدات کە حەزی لە کارکردن و جوولەیە و دەیەوێ پشت بەخۆی ببەستێ (ل ٢٧)، کوردەکان هیچ کاتێ شەڕ لەگەڵ ئافرەتا ناکەن (ل ٣٥)، شوێنی متمانەن و ئابووریی ماڵ لە دەستی خۆیاندایە (ل ٦٠)، لە ماڵی خۆیاندا خاوەنی سامانی خۆیانن و مێردەکانیان دەستناخەنە کاروباریانەوە و منداڵ بەناوی دایکەوە بانگدەکرێت(ل٦٧) و هتد.

لەگەڵ ئەوەشدا ئەمە هەمان کۆمەڵگایە کە هەر بە قسەی بایەزیدی خۆی، تیایدا ئافرەت دوای مردنی مێرد و کوڕانی بۆی نییە شوو بکاتەوە (ل ٣٤)، شووکردن ئافرەت دەکاتە کارەکەری ماڵ "ئەگەر ماڵێ کارەکەری نەبوو، ئەوە بزانە کارەکەری ئەو ماڵە ژنە"١٤٥. شینگێڕی و خۆ لە دەورگێڕان بەشێکن لە چاوەڕوانییەکانی کۆمەڵگا لە مێیینە (ل ٢٩ و ٦٥)، ئافرەت لە حەقی تۆڵەکردنەوەدا دەبەخشرێت(ل ٥٥) و دەیان نمونەی تر. ئەمە جگەلەوەی کتێبەکەی بایەزیدی لە زۆر شوێندا لە قەسابخانە و کوشتارگایەك دەچێت کە تیایدا ئافرەتان بە بیانووی "خراپەکردن" و بینینیان لەگەڵ پیاودا لە شوێنێکدا "بەنیازی خراپەکردن" دەکوژرێن و سزای مەرگ دەدرێن١٤٦.

١٤٤ هەمان سەرچاوە، ل: ٣١.

١٤٥ بایەزیدی، سەرچاوەی پێشوو، ل: ٢٧

١٤٦ بایەزیدی، هەمان سەرچاوە، ل: ٦٨.

ئەم خستنە ڕووەی بایەزیدی ئەگەرچی بایەخی کۆمەڵناسیانە و مرۆڤناسیانەی خۆی هەیە و لەمەدا مەلا مەحمود دەستپێشخەرێکە جێگەی ستاییش، بەڵام لە پەیوەندیی بە ژیانی هەستەوەرانەی مرۆڤی کوردەوە، پڕە لە ناکۆکی و هەڵوێستی دژ و دواجاریش ئەو ناتوانێت لە دەرەوەی سنوورە زەینییەکانی سەردەمی خۆی قسان لەو بارەیەوە بکات. بۆیە ئەو ناکۆکییە لە هەڵسوکەوت لەگەڵ ئافرەتدا ئاشکراکەری ئەو ترسەیە لە مێیینە و لەوێشەوە ترسە لە خۆشەویستی و قسەکردن لەبارەی ژیانی هەستەوەرییەوە ، ئەمەش بەو حوکمەی خۆشەویستیکردن، پەیوەندیکردنە بە پانتایی مێیینەییەوە. مەلا مەحمود لەلایەکەوە دەیەوێت لەبەردەم بێگانەدا وێنەیەکی ئایدیاڵی و پۆزەتیڤانە بداتە کۆمەڵگای کوردی (چونکە دەزانێت نووسراوەکەی ئەو لەلایەن (ئەلکساندەر ژابا)ی نوێنەری ڕووسەوە دەخرێتە پێشچاوی غەیرە کورد و ئەویش بەپێی لەخۆتێگەیشتنی "*خۆمانە*" نایەوێت لەبەردەم غەیرەدا میللەتەکەی خۆی بشکێنێ١٤٧. لەلایەکی ترەوە مەلا مەحمود وەك هەر پیاوێکی تری کورد لەو سەردەمەدا و بەزمانێکی نێرسەنتەرانە، ئەو وەسفەی مێیینەی کورد دەکات کە دەربڕی تێڕوانینێکی هاوشێوەیە بۆ ئافرەت لە کۆمەڵگای ئەوسای کوردستاندا و خزمەت بە بەرژەوەندی لەخۆتێگەیشتنی نێرینەی کورد دەکات. بەمانایەکی تر: مەلا مەحمود بەهۆی سیحری نووسینەوە، دوو وێنەی دژ

١٤٧ ئەم بەرهەمەی مەلامەحمود دەستنووسێك بووە لەسەر داخوازیی قونسولی ئەوسای ڕووسیا(ئەلکساندەر ژابا) لە ئەرزەڕۆم نووسراوە و هەر ئەویش لەگەڵ خۆی دەیباتەوە ڕووسیا و ساڵی ١٩٦٣ خاتوو ڕۆدینکۆ بەچاپی دەگەیەنێ. بڕوانە پێشەکییەکەی ڕۆدینکۆ کە تیایدا باس لەوەش کراوە کە مەلا مەحمود نەیویستووە ناوی ئەو لەسەر بەرهەمەکەی بێت. لە سەرچاوەی پێشوودا، ل: ١٠– ١٢ و ل: ١٦.

بەیەك لەسەر ئافرەتی کورد و ژیانی هەستەوەری لە کوردستاندا دەخاتە ڕوو. لە وێنەی یەکەمیاندا کورد لەپێشچاوی غەیرە و بێگانە دەکرێتە نموونەی مرۆڤێکی جیاواز کە مامەڵەیەکی تایبەت، بەپێی نەریتی خۆی، لەگەڵ ئافرەتدا دەکات. ئەم وێنەیە بەدوای ستایشکردن و ئافەریندا دەگەڕێ و پەیامێکە بۆ بێگانە تاکو بەو جۆرە تەماشای کورد بکاتەوە، کە پەیامەکە دەیخوازێ. لە وێنەی دووەمیشدا مەلا مەحمود ئەو سزا و میکانیزم و یاسا نێرسالاریانە ئاشکرا دەکات کە کۆمەڵگای ئەوسای کوردستان بەهۆیانەوە ئافرەتی سەرکوتدەکرد و ژیانی هەستەوەریی مرۆڤی سنووردار دەکرد.

پیرەمێرد (١٨٦٧–١٩٥٠):

ڕێك لەو ساڵەدا کە مەلا مەحمودی بایەزیدی کۆچی دوایی دەکات، کەسێکی تر لە دایك دەبێت کە پاشان بە ماوەی کەمتر لە سەدەیەك بەسەر تێپەڕبوونی دەقەکەی مەلا مەحمود دا دەقێك سەبارەت بە ژیانی هەستەوەری و پەیوەندیی خۆشەویستی لە کوردستانی سەردەمی خۆیدا دەنووسێت. پیرەمێردی شاعیر لەو ساڵەدا کە هەشتاو سێهەمین ساڵی تەمەنیەتی و هەر لەو ساڵەشدا دەمرێت، لە نووسینێکیدا کە بە "*من و تەرەفداری ئافرەت*"، واتە لایەنگیریکردن لە ئافرەت ناوی دەبات، دەگەڕێتەوە سەر باسکردنی ژیانی هەستەوەریی لە کوردستاندا و هەڵوێستی کۆمەڵگاکەیمان لەسەر مێیینە بەشێوەیەکی ڕادیکاڵتر و ڕەخنەگرانەتر بۆ ڕووندەکاتەوە. لایەنگیرییەکەی پیرەمێرد بەشێك لە نووسینێکی درێژتر پێکدەهێنێ بەناونیشانی (دنیام چۆن دی) ١٤٨. ئەم

١٤٨ ئومێد ئاشنا، **پیرومێرد و پێداچوونەوەیەکی نوێ بە ژیان و بەرهەمەکانی**، ب: یەکەم، دەزگای ئاراس، هەولێر، ٢٠٠١، ل ١٠– ٤٨.

نووسینەی پیرەمێرد بێجگە لە گرنگیی شێوازی گێڕانەوەکەی و ناوەڕۆکە دەوڵەمەندەکەی، هەڵگری ئەو دەلالەتەشە کە ئاشکرای دەکات پیرەمێرد لە هەشتاکانی تەمەنی خۆیدا دەیەوێت ئاوڕێك لە ڕابردووی ژیانی خۆی بداتەوە و ڕیوایەتێك لەسەر ئەو سەفەری ژیانە بەرهەم بهێنێ کە دەریدەخات ئەو *دنیای چۆن دیوە*. بەم پێیەش ئافرەت لە گێڕانەوەکەی ئەودا ئەو کائینەیە کە بینراوە و بەشێك لە یادەوەری و هزری شاعیرەکەمانی بەخۆیەوە سەرقاڵکردووە. بێگومان نابێت ئەوەش بشارینەوە کە هەڵوێستی پیرەمێرد بەرامبەر بە ئافرەت هەردەم بەهەمان شێوە نەبووە کە لەم نووسینە ڕۆشنبیرانەیەیدا دەردەکەوێت و ڕێکەوتووە، ئەو لە شیعر و پەندەکانیدا هەڵوێستی هاکەزایی و باویشی دەربڕیوە١٤٩.

دەکرێ ئەو بەشەی نووسینەکەی پیرەمێرد (***من و تەرەفداری ئافرەت***)، بکەین بە چوار تەوەری سەرەکییەوە: لە یەکەمیاندا ئافرەت پێناسە دەکات و لە خەسڵەتەکانی دەدوێ و بەراووردی دەکات لەگەڵ پیاودا. لە دووەمیاندا باس لەڕێگرێکی هەرە سەرەکیی دەکات کە کۆمەڵگای کوردی بەهۆیەوە ناهێڵێت ئافرەت پێشبکەوێ و ژیانی خۆی بژی و پراکتیزەی ژیانی هەستەوەری خۆی بکا. لە تەوەری سێهەمدا کورتەیەك لە مێژووی ژیانی ئافرەت باس دەکات و لە دوا تەوەریشدا تیشك دەخاتە سەر دیاردەی هاوسەرگیریی و جیابوونەوە (تەڵاق).

١٤٩ من لێرەدا وەك بەڵگە ئەو چەند دێڕەیم لە بیرە کە کاتی خۆی لە کتێبەکەی م. ڕەسووڵ هاواردا (پیرەمێردی نەمر) خوێندومنەتەوە و ئەو بۆچوونە دەسەلمێنێ: شەو کورتە و ڕۆژ درێژە، بۆیە پیاو گێژ و وێژە/ شیر کە ترشا بیرێژە، ژن کە پیر بوو بینێژە/ گۆشت گۆشتی مەڕی گێژە، تام لەلای ژنی درێژە.

بەپێچەوانەی ناونیشانەکەی پیرەمێردەوە، ئەو نووسینە هەر تەنیا "*تەرەفداری*" واتە لایەنگیریکردن نییە لە ئافرەت، بەڵکو شییکردنەوەیەکی وردیشە لەو بارەیەوە و هەر ئەمەش وا دەکات ئەم کورتە نووسینە بایەخێکی کۆمەڵناسیانەی گرنگیی هەبێت کە تیایدا ژیانی هەستەکی و سۆزداریانەی ئافرەت وەك مەسەلەیەکی تاکەکەسیی خراوەتە ڕوو، نەك وەك مەسەلەیەك کە دەبێت کۆمەڵگا بڕیاری لەسەر بدات، بۆیە بەپێویستی دەزانم کەمێ زیاتر لەسەری بدوێم.

پیرەمێرد لە پێناسەکردنیا بۆ ئافرەت، سێ خەسڵەت بەرجەستە دەکات: یەکەمیان ئافرەت بە مرۆڤێکی ئیشکەر و ڕەنجکێش ناو دەبات بەتایبەتی لە "*عالەمی مەدەنیەتی ئەوروپا*". لە دووەمیاندا بەشێوەیەکی مەجازیانە ئافرەت بە خاوەن جەستەیەك لە قەڵەم دەدات کە: "*سەراپای ئەندامیان جلوەی نووری لێ ئەبارێ*" و "*وەك غونچەی گوڵەباغی بەهەشتن*". سێهەمین خەسڵەتیش لە ئافرەتدا ئەوەیە "*ئەوانیش وەك بەشەر هەواو هەوەسێکی زیندەگی و کامەرانیان هەیە*"[١٥٠].

لێرەوە و بەپێی ئەم وەسفانە، پیرەمێرد هەموو جۆرێ لە جۆرەکانی ئافرەت دیلکردن و "*خستنە چوار دیوارێکی بەندیخانەی ڕۆح و حەیاتەوە*" ڕەتدەکاتەوە و بە ڕەوای نازانێت لە کۆمەڵگادا دەستەیەکی "*ڕیش بۆزی سەر و سوورەت پڕ لە تۆزیان بەسەرا زاڵ بکەن*". ئەمجا پیرەمێرد لە ڕوانگەی دەروونناسییەوە ئەو بارودۆخە هەڵدەسەنگێنێ و باس لەوە دەکات ئەگەر ئافرەت لە بنەمادا وەك ملکەچی پیاو تەماشای کرا ئەمە زیانی دەبێت بۆ داهاتوو، چونکە: "*ئەبێ ئەو نەوەیە کە نابەدڵ لەوانە پەیدا ئەبێ چە هیوایەکیان پێ بێ*".

١٥٠ ئومێد ئاشنا، سەرچاوەی پێشوو ل: ٢٦.

لەسەر کامە بنەماوە پیرەمێرد زاڵبوونی پیاو بەسەر ئافرەتدا ڕەتدەکاتەوە و زەمینەسازی دەکات بۆ شکاندنی ئەفسانەی پیاوسالاری؟ لە وتارەکەدا سێ بنەمای سەرەکی دەخرێنە ڕوو:

یەکەمیان **بنەمایەکی کۆمەڵایەتیانەیە**، کە ڕێخۆشکەری دەکا بۆ ئەوەی ئافرەت بتوانێ ژیانێکی هاوبەش بژی. ئافرەت بەهۆی هەستناسکی و دەرککردنی بۆ بەرامبەر توانای پێکەوە ژیانی کۆمەڵایەتیانەی بەهێزترە لە پیاو. پیرەمێرد دەنووسێ: "*لە هەموو تەحلیل و بەراوردی حیکمەتدا دەرکەوتوە کە حیسیاتی ورد و نازك و شعوری بەزەیی و دڵسۆزی ژنان لە پیاوان باڵاترە*".

دووەم، **بنەمای پەروەردەیی/ئەخلاقی**: ژن "*بەدەنێکی لەتیف و ڕۆحێکی نازك*"یان هەیە، بەڵام ئەمە ڕێگەیان لێناگرێت لەبواری پەروەردەکردنی منداڵ و خزمەتکردنی نەخۆشدا ڕۆحی خۆیان ماندوو نەکەن.

سێهەم **بنەمای ڕۆشنبیری**: ژنان لە بواری داهێناندا و بەو کەمە خوێندەوارییەی کۆمەڵگا ڕێگەیان دەدات فێری ببن، بوونەتە بلێسەی ئاگر: "*هەندێ شیعری ژنان هەیە کەس ناتوانێ ئینکار بکا کە لە شیعری پیاوان باڵاترە*"[١٥١] بەڵام ئەو شەرمەی کۆمەڵگا لە ناخیاندا چاندوویەتی ڕێگەیان پێنادات بەرهەمی خۆیان ئاشکرا بکەن.

تەوەری دووەمی باسەکەی پیرەمێرد هێنانەوەی چەند نمونەیەکی چەوساندنەوەی ئافرەتە لە کۆمەڵگای کوردیدا. ئەم کۆمەڵگایە شەرم لە ناخیاندا دەچێنێ، کەچ *نەزەرانە* تەماشایان دەکا و "*بە کوتەکی بەر خەرەك و دایەنی بەر بێشکە*"یان دەزانێ و بگرە "*بە نووکە شەق لەگەڵیان دەبزوێنەوە*"[١٥٢]. بەڵام ئەو ڕێگرە سەرەکییەی پیرەمێرد

١٥١ ئومێد ئاشنا، سەرچاوەی پێشوو ل: ٢٦

١٥٢ هەمان سەرچاوە، ل: ٢٧

پێیوایه بەهۆیەوە کۆمەڵگا ناهێڵێت ئافرەتان پێشبکەون، بە ***نەخوێندەواری هێشتنەوەیانە***. ئەمەش تەوەری دووەمی باسەکەی نووسەرە. کۆمەڵگای ئێمە بەرژەوەندی لەوەدا نیە کچەکانی فێری خوێندەواری ببن، یاخود تەنیا فێری جۆرێکی تایبەت لە خوێندەوارییان دەکات (بۆ نمونە خوێندنی قورئان) لە پێناوی ئەوەی ***لە ماڵ نەیەنە دەرەوە***. خوێندەواری مەترسییە و ئەم مەترسییەش هەڕەشە لە کۆمەڵگا دەکات. خوێندەواری بۆیە مەترسییە چونکە ئەگەر "***کچ فێری نووسین بێ دەتوانێ کاغەزی عەشقبازی کوڕان بخوێنێتەوە و جوابی بنووسێتەوە***". بە مانایەکی تر: کۆمەڵگای پێش سەردەم و هاوسەردەمی پیرەمێردیش کۆمەڵگایەکە لە خۆشەویستی و پەیوەندییە سۆزدارییەکان دەترسێ. خوێندەواری بوار بۆ کچان دەڕەخسێنێ باس لە هەست و سۆزی خۆیان بکەن و بکەونە دەربڕینی عاتیفەی خۆیان و ئەمەش بەمانای ئەوەیە چیدی کولتووری باو ناتوانێت کۆنترۆڵی ژیانی هەستەکی و پەیوەندیە سۆزدارییەکان بکا. یەکێك لە ڕەنگدانەوەکانی ترسی کۆمەڵگا لە ئافرەت و لە پەیوەندیە سۆزگەرایییەکانی، لەو ئەدەبە میللییەدا دەردەکەوێ کە کولتووری باوکسالاری ڕەواجی پێدەدات و لە بەیت و گۆرانی و بەستەکاندا دەردەکەوێ و تیایدا مێینە لەلایەن زەینییەتێکی نێرسەنتەرەوە ستەمی لێدەکرێ. پیرەمێرد لەسەر ئەوە دوو نمونە دەهێنێتەوە کە لێرەدا باسکردنی یەکێکیان بەسە و دەنووسێ: "کچان ئەگەر چاویان بە کل بڕشتایە پێیان ئەگوتن:

چاوی ڕشتووە بە کلە بەنێ

مێردی ئەوێ تێوەی ژەنێ"۱۵۳.

۱۵۳ ئومێد ئاشنا، سەرچاوەی پێشوو، هەمان لاپەڕە.

لەبەرامبەر ئەم زەینیەتەدا پیرەمێرد ستایشی بەخوێندەواربوونی کچان دەکات و لەمەشدا دوو سوود دەستنیشاندەکا: هەم بۆ خۆیان دێنە ڕیزی پیاوەوە "*لە پیاو دوا ناکەون*"، هەم نەوەی داهاتووش بە شێوازی پەروەردەیی "*عیلم و فەن*" بە جۆرێ پێدەگەیەنن کە "*خزمەتی قەوم و نیشتیمان بکەن و قەومەکەی خۆیان سەرخەن*".

لە تەوەری سێهەمدا پیرەمێرد کورتەمێژووی ژیانی ئافرەتان بەسەر دەکاتەوە و ڕیوایەتی ئایینی دەکاتە سەرەتا: "***شرکەتی حەیات و تەساوی حقوقی ئادەم و حەوا***"، پاشان "***ئەسارەت و فرۆشتن***" و بەکۆیلەکردنیان، ئنجا فرەژنیی "***بنو عباس و پاشاهانی تورك***" لەوێشەوە بۆ چۆنێتی مامەڵەکردنی سیستەمی دەرەبەگایەتی لەگەڵ ئافرەتدا: "***ئەوەڵ شەوی کچێنی، موتڵەق هی دەرەبەگێ بوو***". پیرەمێرد هەستی ڕەخنەگرانەی خۆی ناشارێتەوە و دەڵێت: "***تەنانەت لە هەورامانی ئێمەیشدا شتێك بوو وا!!***". لەلایەکی ترەوە ژن گەشتۆتە پلەی خواوەندی و پەرستن و ستاییشکردن. بەکورتی بەلای پیرەمێردەوە، خەسڵەتی مێژوو لە ژیانی ئافرەتدا پڕە لە شۆڕشی ڕەنگاوڕەنگ و بەردەوامیش بە پێی پێویستی کات و شوێن لە گۆڕاندا بووە. هەر ئەمەش بۆتە هۆی ئەوەی "*هیچ کەس بۆی نەچێتەوە سەر یەك*" و مێژوویەکی یەکدەست بۆ ئافرەتان بنووسێتەوە.

لەو مێژووەدا ئەگەر نەگۆڕێك هەبێت ئەوە مەسەلەی هاوسەرگیری و شووکردنە. ئەمەش تەوەری چوارەمی کورتە باسە چڕوپڕەکەی پیرەمێردە. هاوسەرگیری لەو مێژووەدا بۆ ئافرەت ناسەربەستانە بووە. بۆیە پیرەمێرد داوا دەکات، زۆر پێویستە بۆ "*سەلامەتی ئیزدیواج، شووکردن و ژنهێنان سەربەست بێ و حەقی ئینتیخاب بەهەردوو لا بدرێ*". سەندنەوەی ئەم مافە لە کچان و کوڕان، دوو ئەنجامی زیانبەخشی هەیە، یەکەمیان پەیوەندیی هەیە بە بەختەوەری

داهاتووەوە کە ئامانجی هاوسەرگیریە: "*هەر شووکردن و ژن هێنانێك نا بەدڵی تیا بێ (...) خانووی سەعادەت ئەڕووخێنێ*". دووەمیان پەیوەندی هەیە بە نایەکسانییەوە لە هەڵبژاردندا: "*تا ئێستا ژن هێنان هەر بەئارەزووی کوڕان بووە. لەمەدا دەماغ و عزەتی نەفسی کچان شکاوە*".

بە بڕوای پیرەمێرد، هەروەکو چۆن خوێندەواری ئافرەت دەهێنێتە ئاستی پیاو، ئاواش لە "*نەتیجەی خوێندن و سەعی و عەمەلدا*" متمانەی بۆ دەگێڕێتەوە بەجۆرێ کە مان بگرێ لە شووکردن. مانگرتن لە شووکردن جۆرێکە لە "*گاڵتەکردن*" بە زەینییەتی پیاوسالاری، چونکە بەپێی ئەو زەینییەتە ئافرەت ناچارە بەوەی شوو بکات. بۆیە ئەگەر پیاو نەیەوێت ببێتە گاڵتەجاری بیروباوەڕە هەڵەکانی خۆی، پێویستە واز بهێنێ لە هەموو جۆرە دەستێوەردانێك بۆسەر ژیانی هەستەوەریی ژن: "*هەقی شووکردن بدەن بە کچان*".

دیاردەی تەڵاق بەلای پیرمێردەوە، ئەنجامێکی ڕاستەوخۆی دەستێوەردانی ئایینییە لە بەرژەوەندی پیاو و لە دژی بەرژەوەندی ئافرەت. چونکە ئەگەر مارەبڕی لەسەر بنەمای سەربەستیی ئافرەت بێت بۆ هەڵبژاردنی هاوسەری خۆی و یەکسانیی ماف لە پێشچاو بگیرێ: "*پیاو بەخۆڕایی ناتوانێ ژن دەرکا!*". تەڵاق لەلای پیرەمێرد هەر تەنیا زیانێك نییە لە ئافرەت بکەوێ وەك تاکەکەس، بەڵکو زیانی کۆمەڵایەتیانەی خۆیشی هەیە. بەمجۆرەش هاوسەرگیری بۆ پیرەمێرد جگە لەوەی کە پێویستە ئازادکەری ژیانی هەستەوەریی نێوان دوو کەس بێت بۆ دروستکردنی بەختەوەری، ئاواش پەیمانێکی کۆمەڵایەتیە لە نێوان مرۆڤەکاندا. بۆیە بە تەڵاق و جیابوونەوە "*بناغەی هەڵکردی میللەت و دیواری یەکگیری جەمعیەت ئەڕووخێ*".

دەکرێ لە قسەکانی پیرەمێردی شاعیردا ڕەخنەیەك لە مەزهەبی شافیعی کە کورد پەیڕەوی لێدەکا بەبەراوورد بە مەزهەبی حەنەفی، بدۆزینەوە: "*لە مەزهەبی حەنەفیدا ژن ئەبێ تەڵاق قبووڵ کا، کەچی لەناو ئێمەدا وەك جل بگۆڕین وایە*". بەمەش پیرەمێرد دەیەوێ بڵێت لەو دەستێوەردانەدا کە ئایین هەیەتی بۆسەر ژیانی هەستەوەری، هوشیارییەك بەرامبەر بە مافی ئافرەت و بەوەی کە هاوسەرگیری پەیمانێکی کۆمەڵایەتیە، لە ئارادا نیە. هەر بۆیەشە مەزهەبی ناوبراو ڕێگە دەدات پیاو: "*هەر لە خۆیانەوە سێ بە سێ تەڵاق فڕێ بدەن*".

پیرەمێرد لە پێناوی ڕزگارکردنی ژیانی هەستەوەریدا لە هەموو دەستێوەردانێك، پێشنیارێکی ڕادیکاڵتر دەکات کە تا ئێستا هیچ بزووتنەوەیەکی فیمینیستی و گوتارێکی ژنان لە وڵاتی ئێمەدا نەیانتوانیوە لێی نزیك ببنەوە: "*بۆچ ئەو باوکانەی بەزۆرە ملی دڵی کچ ئەشکێنن شاربەدەریان نەکەین. دوانیان بەردەباران بکرێ عار ئەنێن*".

کامەران موکری (١٩٢٩–١٩٨٦):

کامەران موکری چ وەك وتارنووسێك و چ وەك وانەبێژی زانکۆ لە زۆر ڕووەوە گرنگیی دەدا بە لایەنە جیاوازەکانی ژیان لە کۆمەڵگای کوردیدا و دەیویست لە دیدەگای دیکەوە و بەپشت بەستن بە ستراتیژییەتێکی هزری باس لەهەندێ دیاردە بکات و شییان بکاتەوە. ئەم دەقەی لێرەدا گرنگیی پێدەدەین، هی قۆناغی مامۆستایەتی موکری نییە لە زانکۆ، بەڵکو هی ئەو قۆناغەی تەمەنیەتی کە بیروڕای چەپی لە کوردستاندا باوی بووە. گرنگیی دەقەکەی کامەران موکری بۆ باسەکەی ئێمە لەو تێڕوانینە مەتریالیستیە مێژوویەدا نییە کە دەیەوێت لە میانەی باسەکەیدا بەرجەستەی بکات، بەڵکو لە ڕەخنەکانیدایە لە کۆمەڵگا و کولتووری کوردی سەبارەت بەو ڕێگرانەی لەبەردەم پەیوەندیی